7

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA,
DE

CVRIS VIPERINIS.

QVAM
SVB AVSPICIIS DIVINIS
RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO ATQVE POTENTISSIMO DOMINO,
DOMINO
CAROLO,
DVCE WÜRTEMBERGIAE ET TECCIAE, rel. rel.
PRINCIPE AC DOMINO SVO CLEMENTISSIMO,
CONSENTIENTE GRATIOSO MEDICORVM ORDINE
PRAESIDE
VIRO EXCELLENTISSIMO et EXPERIENTISSIMO,
FERDIN. CHRISTOPH. OETINGER,
MEDICINAE DOCT. ET PROF. PVBL. ORDIN.
DEPVT. DVC. IMMED. MEMBRO, ACAD. ELECT. MOGVNT. ERF.
SCIENT. VTIL. SOCIO IN MEDICIS ORDINARIO,
PATRONO AC PRAECEPTORE SVO COLENDISSIMO
PRO RITE CONSEQVENDO DOCTORIS GRADV
ERVDITORVM PVBLICO EXAMINI SVBMITTIT
AVCTOR
THEOPHILVS CONRADVS CHRISTIANVS STORR,
Stuttgardianus.

Die Sept. MDCCLXVIII.

TVBINGAE, LITTERIS IO. AD. SIGMVNDI.

§. I.

Vipera, Amphibiologorum litibus subjecta semper, necdum habetur definita. Hanc, quidem, crediderunt veteres, distingui satis posse per viviparam naturam, omnino nimium largiti etymologiæ; sed, ita neque mares viperas cognosci posse, neque extra partus tempus feminas, quin, alia & vivos partus eniti serpentia (*a*), præterviderunt. Relicto post incongruo hoc charactere constantius depromere volebant ex telis viperinis signum recentiores naturæ ruspatores (*b*). At horum quoque operas, dum decimam serpentum quamque speciem lethiferis armavit istis frameis, natura liberalior elusit (*c*). Hinc acutissimus scientiæ totius naturalis reformator, Ill. CAR. LINNÆUS, quum distribueret naturæ singula producta in tria regna, digesta porro in classes, ordines, genera & species, determinavit quoque viperam novissima privaque methodo. Amphibiorum quippe classi, quæ corde uniloculari, uniaurito, pulmonibus arbitrariis, peneque duplici notavit (*d*), secundo loco, ordinem serpentum subdidit, qui ore respirante, ac pedum pinnarumque defectu (*e*) cognoscuntur; Tertium hujus ordinis genus, coluber, scuta habet abdominalia & squamas subcaudales (*f*), quorum

ſubinde numerus (*g*) diverſas ſpecies conſtituit. Jam primæ quidem colubrorum ſpeciei, viperæ, noviſſima ſyſtematis editione (*h*) CXVIII numero ſcuta abdominalia adſcribit & ſquamas ſubcaudales XXII. quum contra olim edito ſyſtemate (*i*) abdominalium ſcutorum numerum fecerit CXLV, ſquamarum ſubcaudalium XXXVI, & alibi paſſim alium; qua quidem inconſtantia & reliquas determinavit colubri ſpecies Summus Vir, ut nuper dubium ex hac amphibolia moverit adverſus methodum, per numerum ſcutorum & ſquamarum ſpecies determinandi, Cl. D. D. WEILER (*k*). Nec vero ſola hæcce obſervatio ſuſpectam mihi reddidit hanc viperæ determinationem, ſed ipſa potius res docuit, eandem vagam eſſe atque inconſtantem. Quum enim viperas examinarem non pauciſſimas, in quaque deprehendi alium ſcutorum æque ac ſquamarum numerum, qui tamen idem ſemper eſſe debuerat. Quin, tanta erat diſcrepantia, ut etiam inutile præceptum illud mihi fuerit LINNÆI, connumerata ſcuta atque ſquamas reputandi (*l*). Ambigebat enim ſcutorum numerus inter quadrageſimum & quinquageſimum, ſquamarum autem triceſimum inter & quadrageſimum, ut ſequeretur animalis longitudinem; nec contigit videre viperam, quæ ab Ill. Viro traditam deſcriptionem exæquaret. Hinc meum duxi, in re adeo ambigua, quo Practicis utcumque ſatisfiat, deſcriptionem exhibere viperarum ad nos ex Italia allata-

latarum. Licebit autem ex idea generis ſupponere, quod figura reliquis cum colubris commune habent. Nec diu inhærendum magnitudini, quam adeo diverſam vidi, ut viperæ occurrerent vix pedis longitudinem emenſæ, & aliæ, quæ duos pedes pluribus pollicibus exſuperarent. Quæ ventris erant obeſiſſimi, diametro fere apparuerunt ſeſquipollicari. Diſtincta autem facies viperæ hæc eſt: Caput depreſſum, cordatum, apice truncato, oculis prominentibus, tegitur ſuperius ſquamulis griſeis, diſtinguitur a reliquo corpore lineis duabus cuneiformibus, obſcuris, nigricantibus, in vertice convergentibus. Pone has punctum obſervatur inæquale, itidem nigricans, agmen ducens medii ordinis macularum transverſalium, dorſalium. Margines labiorum albicant, qui color ſubtus ex nigro redditur marmoreus. Oculorum iris flammea, aurantii coloris, pupilla ovata, nigra. Vtroque latere ab angulo externo oculi linea nigra producitur longitudine capitis, a qua laterales macularum ordines mox recenſendi oriuntur. Lingua vibratilis, bifurca, chalybei coloris, ore volvitur. Dentes vix obſervabiles aſperitate gingiuarum ſola deteguntur. Veneni inſtrumenta ſuperiorem occupant maxillam, ſuo loco exponenda (*m*). Surgit anguſtior a latiore baſi capitis, & ipſe mox diametro increſcens, truncus, ſuperius ſquamulis obſitus, griſeo colore, interſperſis maculis, ita pictis, ut tres ordines macularum transverſalium, oblonga-

rum, ad nigredinem uſque obſcurarum, regulariter diſpoſiti triangulum ubique conſtituant, aliis maculis albis, ad latera ab inſertionibus ſcutorum formatis, albam utrinque faſciam fingentibus. Hac facie eâdem cauda etiam adparet, ſuperius vix dignoſcenda ab abdomine; ſed infra terminale ſcutum prominens, pro ano atque genitalibus condendis, ſcutorum & ſquamarum fines notabiliter diſtinguit, a quo marmorea, ut collum ſubtus, cauda, ſenſim in viridem colorem abit. Mares colorem griſeum conſtanter ſervant, eodem in femellis ex griſeo parumper ruſeſcente.

(*a*) Car. LINN., Syſt. Nat. T. I. p. 194. Hal. 1760.
(*b*) Fr. REDI, Oſſervazioni intorno alle Vipere. Firenze. 1664. A. SEVERINVS, Vipera Pythia. Patav. 1657. A. SEBA Locupletiſſimi rerum naturalium theſauri accurata deſcriptio. T. II. Amſtel. 1735. J. Th. KLEINIVS, Tentamen Herpetologiæ. Leid. & Gœtting. 1755. (*c*) C. LINN. l. c. p. 194. (*d*) ibid. (*e*) p. 234. (*f*) p. 196. (*g*) p. 195. Act. Stockholm. p. 206. 1752. (*h*) Syſt. Nat. T. I. p. 216. (*i*) C. LINN. Syſt. Nat. p. 34. Lipſ. 1748. (*k*) De Animalibus Nocivis Alſatiæ Specimen Præſ. D. J. R. SPIELMANN. Auct. J. F. WEILER. Arg. 1768. (*l*) C. LINN. Syſt. Nat. T. I. p. 195. (*m*) §. IV.

§. II.

Viperæ in continenti ſemper deprehenduntur, licet beneficio veſiculæ cujusdam (*a*), qualem ad natandum piſcibus (*b*) natura dedit, diu etiam ſub aquis vitam tolerent. Suas maximopere depereunt ſpeluncas, quas ſibi

intra

intra arborum radices, vel terræ cryptas, vel murorum rimas, ac ædificiorum ruinas ſtruunt. Hyemem ibi ſomno tranſigunt, ac veris forte amœnitatibus prolectæ, meticuloſæ tamen ſub denſas ſeſe herbas ac vepretorum umbras mox recipiunt, ut hoſtium inſidias deliteſcentes elabantur. Sic regiones plurimas inhabitant, calidiores tamen & frequentiores & magis vegetæ (*c*). Reperiuntur per Europam in Italia (*d*), Gallia (*e*), Britannia (*f*), Suecia (*g*), & paſſim quoque in Germania (*h*). Præter Europam noſtram in reliquis quoque terræ plagis viperæ habentur (*i*).

(*a*) F. Red. l. c. (*b*) Schauplaz der Natur. I. Theil. p. 443. Wien und Nürnb. 1750. (*c*) Fr. Redi Lettera ſopra alcuni oppoſizioni fatte alle ſue oſſervazioni. Fir. 1670. (*d*) H. J. N. Cranz Mat. Med. & Chir. T. III. p. 95. Vienn. Auſtr. 1762. Pharmacopœa Würtemb. p. 135. Stuttg. 1760. (*e*) Bourdelot Obſervations ſur les Viperes. Paris. 1670. M. Charas Nouvelles Experiences ſur la vipere. Paris. 1669. (*f*) Car. Linn. Amœnit. Ac. Vol. I. Amphyb. Gryllenb. p. 113. 114. Petiv. Muſ. p. 17. n. 103. 104. (*g*) C. Linn. Fauna Suecica p. 97. Stokh. 1746. (*h*) Pharm. Würtemb. l. c. Exercit. Hiſt. Med. de Viperarum uſu medico. Præſ. J. H. Schulze. Reſp. C. A. Mayer. p. 4. Alt. 1727. (*i*) Exercit. hujus p. 22.

§. III.

Cibus, quo viperæ utuntur, ſunt aviculæ, mures, bufones, ſcorpii, cantharides, bruchi, alia inſecta (*a*). His ſingulari modo potiuntur animalculis, dum aſpectu ſolo, quaſi

quasi per incantamentum, in fauces revocant (*b*). Aquam vehementer sitiunt; Captivæ autem, quod mirandum, nullo modo ad cibum potumve capiendum adiguntur, ut, quod jejunæ diuturnos sæpe carceres sustineant (*c*), visæ nonnullis fuerint & vitam & vires admirabiles ex solo quodam aëreo cibo vel astrali naturæ balsamo, quem æther spargat, privo modo attrahere (*d*), aliique fœnum, cui impositæ in dissitas transmitti regiones solent, pro vero pabulo earum declaraverint (*e*); quum interim extenuatio, quam inde patiuntur, resorptione adipis jejunium hoc tolerari, suadeat.

(*a*) B. A. ABBATII de Admirabili viperæ natura. p. 47. ss. Hug. Com. 1660.
(*b*) C. LINN. Amœn. Ac. Vol. I. Amphib. Gryllenb. p. 115. Mus. Adolpho-Frideric. p. 299. Vol. II. Oecon Nat. p. 43.
(*c*) El. CAM. Differt. Taur. Epist. p. 16. Tub. 1712.
(*d*) Schrœd. Quercet. Rediviv. T. II. p. 830. Francof. 1648.
(*e*) Act. Phys. Med. Ac. N. C. Vol. III. Obs. LIII. p. 172.

§. IV.

Quæ intus sumta tota alexiteria habetur (*a*), eadem tamen vipera horrendum intra oris rictum virus recondit, vel quantitate minima, utprimum sanguini communicatum fuerit, sævissimis effectibus mox deleterium (*b*). Veneni integra supellex hæc est: Officulum ultro citroque mobile, maxillæ superiori extus arctius adfigitur, tectum tamen

men oris labiis; Huic binæ ab utroque latere contiguæ ſunt cuſpides, dentibus reliquis majores, quas velut ungues felis, pro lubitu protundit vipera irata ope oſſiculi, vel feriata a morſu retrahit & recondit. Cuſpides hæ ad radicem amplum foramen habent, intus canaliculatæ, extus mucronem verſus fiſſæ, ad crenæ calami exemplar. Folliculo, inſtructo glandulis humorem veneroſum ſecernentibus (*c*), hæ innaſcuntur cuſpides, ut videatur liquor ex ipſo quaſi mucrone promanare, dum premitur veſicula. Hæc autem iterum oſſiculo adfigitur utrimque ad marginem ſuperioris labii reperiundo, itidem mobili. Jam morſum inflictura vipera, attollit caput, oſſiculum in medio locatum extendit, utrumque laterale ei adprimit, ut ſic folliculus prematur & laticem dimittat. Hinc facto impetu, tum proclinata mole corporis, tum muſculorum quoque vi acta, arcubus iſtis hunc in uſum explicatis ferit & ſauciat, confeſtim ſubſequente viru, quod e veſicula expreſſum in vulnus influit, ac porro varia, pro viperæ, demorſi, læſæque partis varia natura, funeſta tamen plurimum, ſymptomata producit (*d*). Cæterum, nec ſanioſus iſte latex, utut, immediate ſanguini admixtus, acerrimum ſemper maneat venenum, ullam in ſanitatem exercere valet, ſi per os aſſumatur, violentiam (*e*), quo & Lucani illud (*f*) ſpectat:

Morſu virus habent, & fatum dente minantur,
Pocula morte carent

(*a*) Phar-

(a) Pharmac. Würt. l. c. SVLZBERGERI Difs. de Morfu viperæ. Refp. M. ETTMÜLLER. Punct. IV. Lipf. 1679. (b) Fr. REDI l. c. (c) C. LINN. Am. Ac. Vol. VI. Morfura Serpentum. pag. 28. (d) M. CHAR. Opp. Gen. 1664. (e) Laudati Redi Epiftola apologetica, latino idiomate donata Eph. N. C. Dec. I. Ann. II. p. 414. (f) Alb. v. HALLER Elem. Phyfiol. T. VII. p. 58. 59. Ger. v. SWIETEN Comment. in BOERHAAVE Aphor. T. I. p. 225. Hildb. & Mein. 1747. (g) M. Ann. Luc. Pharf. L. IX. V. 615.

§. V.

Producta, quæ igne refoluta vipera largitur (*), hoc ordine prodeunt: Aqua primo colligitur, phlegma dicta, hinc fpiritus volatilis, oleum empyrevmaticum volatilius, fal volatile copiofum, oleum empyrevmaticum craffum & carbo ex oleo ejusmodi, ex terræ notabili quantitate & fixi falis alcalini pauxillo conftipatus. Quum vero pars quæcunque animalis fub tortura ignis eadem exhibeat, conclufio ex his productis ad viperæ effectus non valebit. Quin, fi vel maxime experimentis voluiffem productarum partium proportionem explorare, ob pretium, quo apud nos ftant viperæ, res fumtuofior fuiffet, quam utilior, quum etiam proportionem partium magnopere invertat ignis. Quare notatæ acquiefco eminenti quantitati partium, quæ igne tortæ fal volatile conftituunt.

(*) Mof. Char. l. c.

§. VI.

§. VI.

Viperæ non ſolum integræ in uſus medicos vocantur, ſed etiam vix cogitari poteſt pars, productum aut præparatum viperinum, quod non ab antiquiſſimis temporibus in medicam materiem introduxiſſent medici, nunc ratione & experientia adducti, nunc autem nimia ſeducti credulitate atque ſuperſtitione. Sic vivis tribus deglutitis malignæ febris tribuerunt ſalutarem exitum (*a*). Exuvias ſiccatas inque pulverem redactas purgantibus adnumerarunt (*b*). Quin, priſtina non dubitavit ætas, quartanæ debellandæ ac viperarum morſui internum uſum capitis opponere, id autem amuleti forma in angina de collo ſuſpendere (*c*); Hepar, cum felle exſiccatum, ſacram conſtituit parturientium in foetu mortuo & ſecundinis maxime pellendis, anchoram (*d*), at, ſeparata fellea veſica, toſtum commendant in dyſenteria (*e*). Fellis jam dudum conſtat virtus blande ſeptica in oculorum notabilibus quibusdam morbis (*f*), quæ etiam extantior habetur in pinguedine (*g*); Hæc vero extus applicata arcanam præſtat vipæræcidis in morſura viperarum antidotum (*h*). Sanguine viperino ſuperſtitioſe olim filum imbuerunt, quod in catarrhis collo adligarent (*i*). Exhalationibus hujus animalis quamplurimum ab omni tempore adſcripſerunt, ut balnea ſerpentum, viperarum maxime, ob hancce cau-

ſam leproſis commendarint (*k*). Nec aliam ob rationem vinum extulerunt, in quod immerſa vipera extincta fuerit, ut Cel. MEADE leproſum illo reſtitutum ſe vidiſſe referat (*l*), antiquitate tota idem loquente; Quin feminæ Britannicæ non horruerunt, ipſum hoc vinum inter coſmetica referre (*m*); immo, eodem titulo laudatum fuit ſtercus viperinum (*n*). Hæc ſunt, quæ ſine operoſa præparatione a viperis obtenta, in medicum materiem ſuſcepta ab Autoribus leguntur. Plura autem ex hoc animali medicamenta præpararunt arte chemica, pharmaceutica, culinaria, aliis. Tincturas, eſſentias, magiſteria, & quotquot pyrotechnica grandiloquentia farinæ hujus nomina potius, quam res progenuit, non ſingulatim recenſebimus. Dicenda tamen aliqua ſimpliciora præparata viperina. Trochiſci, quos ex carne viperæ cum pane formant, nomen dant ad farraginem, ex qua theriaca componitur. Jam dudum ſunt exploſi (*o*). Majores uſus jure tribuunt ſali volatili viperarum, longe ſubtiliſſimo, in ipſa viperarum aliorumque venenoſorum animalium morſura (*p*), in paralyſi (*q*), aliisque plurimis adfectibus (*r*). Quid vero ejus ex fixatione operoſa magis, quam rationali, immo fictitia, quam volunt fieri per Spiritum Vitrioli vel Salis communis (*s*), emergere aliud poſſit, quam ſal ammoniacale, non video, cui tamen male porro vires ſpecificæ ſalis volatilis viperini adſcriberentur. In ſale fixo, quod ex

capite

capite mortuo elixivatur (t); pariter nil virium latere poteſt ſpecificarum, cum extrema ignis tortura agiles partes eo certius propulerit, quod accedentibus ex ſpinis calcinatis partibus calcareis ipſæ ſimul partes combuſtibiles reddantur volatiliores ac diſſipentur, ut reſiduum nonniſi cauſticum ſit alcali, quale ex alio quocumque fixo alcali cum calce naſcitur.

(a) Eph. N. C. Dec. I. Ann. I. Ep. Red. p. 5. (b) R. A. VOGEL, Hiſt. Mat. Med. p. 309. Francof. & Lipſ. 1764. (c) F. Red. l. c. (d) Eph. N. C. Dec. I. Ann. II. Obſ. CXXVII. p. 289. Act. Phyſ. Med. Ac. N. C. Vol. X. Obſ. L. p. 182. (e) ibid. (f) Eph. N. C. Dec. I. Ann. II. Obſ. CXXVI. p. 288. (g) Cel. CRANZ. l. c. Cel. VOGEL. l. c. (h) Laud. VOGEL ibid. (i) Eph. N. C. Dec. I. Ann. VIII. Obſ. XC. p. 204. (k) KIRCHERI Ars Magnetica. L. III. Part. VII. (l) MEADE de Venenis. p. 32. (m) J. ZWELF. Animadv. in Pharm. Aug. p. 211. Nor. 1667. (n) Eph. N. C. Dec. I. Ann. VIII. Obſ. XC. p. 204. (o) Ill. CRANZ. l. c. J. ZWELF. Anim p. 209. (p) Cel. VOGEL. l. c. Moſ. Char. l. c. (q) Dol. Encyclop. Med. Dogm. L. I. Cap. XI. Franc. 1691. (r) Ibid. L. II. Cap. VIII. L. III. C. XIV. & L. IV. C. V. Eph. N. C. Dec. I. Ann. II. Obſ. CXXVI. p. 288. (s) M. Char. Pharmac. Reg. Gal. Chem. L. II. P. IV. C. V. Gen. 1683. (t) Ibid. Fr. RED. l. c.

§. VII.

Præmiſſis his jam propius accedimus ad methodos diverſas, quibus utuntur medici in præparanda carne viperina, vel integris, ſi mavis, viperis. Exſiccatarum vel potius toſtarum viperarum pulvis in terras remotiſſimas diſpen-

ſpendi ſolet magno pretio, bezoartici animalis titulo. Hic pulvis vel aſſumitur in juſculo adpropriato medicato, vel coquitur cum aqua, & ſic confectum juſculum illi ſubſtituitur, quod viperis paratur ex recentibus. Abſurdum pharmacum adpellat CRANZIVS Ill. (*), quod quidem durius videtur judicari, licet negari nequeat, hanc viperinum jus parandi methodum plurimis laborare defectibus. Primo enim volatiliores partes ipſa exſiccatione jam difflantur, & confectus pulvis facile corrumpitur ætate, tempeſtate, acaris; deinde minus certi eſſe poſſumus de juſta ejus præparatione, cum tot quotidie adulteretur fraudibus; hinc utique impenſis, quas ſpurium abſumit viperinum juſculum, nec ipſis minimis, egregie caruerit, qui pretio a vero ſit abſterritus.

(*) CRANZ. l. c.

§. VIII.

Alii aliam ſibi quæſiverunt methodum. Sic olim jam, exhibituri cuiquam viperas, non haſce porrigebant in ſubſtantia, ſed pullos gallinaceos, capones, ſive perdices per tempus aliquod earum carne ſaginatas; quas quidem, referunt, ſic enutritas aliquandiu, defluvium plumarum incurriſſe, ac novis mox redintegratas pennulis (*) fuiſſe, ita, ut hoc defluvium perfectæ ſaginationis punctum & ſignum conſtituerint, quo propria dejecta indole in viperinam ſint

trans-

transpositæ naturam. Qui ridet inventores hujus methodi, magis mirabitur fortassis alios, qui omnium rem optime gesturi, progenierum demum aliquot, enutritarum viperis, his pastam pariter & viperina jam natura imbutiorem sobolem adhibuerunt. Equidem sane rationem hujus methodi non facile perspicio, fuerintne tam meticulosi medici, ut viperas ancipitis effectus judicaverint, an fraude potius & sumtus & omnem curæ adparatum quæsierint augere, an forte potius studuerint adprobari ægris, qui viperas horrerent. Id sane de hac methodo est in propatulo, quod non majoribus solum impensis, sed & minori efficacia differat a curis viperinis aliis, quum

Dulcius ex ipso fonte bibantur aquæ.

(*) M. A. Severinus l. c. A. Lib. Alchem. Pharmac. pag. 162. Exerc. cit. de usu viper. med. p. 20. 21.

§. IX.

Spretis strategematibus frivolas ostentationes redolentibus alii simpliciter ægroto quotidie jentaculum ex decollata una alterave vipera, assa, elixa, vel alio coquorum artificio tractata curarunt præparari (*). Simplicissimam hanc esse methodum, facile intelligitur, interim tamen aliqua eidem se opponunt. Taceo supponendam integritatem digestionis, taceo doseos determinandæ difficultatem, id unice sub-

ſubvereor, ne circa præparationem conditiones oriantur, effectus ſalutares viperæ violaturæ.

(*) Act. Phyſ. Med. Ac. N. C. Vol. III. Obſ. LIII. p. 177.

§. X.

Hinc patet, eam maxime concinnam & aptiſſimam eſſe methodum, qua pondere determinata viperarum quantitas, digeſtione cauta, ſub ignis gradu definito adornanda, ſtatoque temporis ſpatio abſolvenda, ita præparatur, ut conſtet exactiſſime de doſi ac conditione juſculi. Sed, antequam proceſſum tradam, ſunt quædam præmittenda, ſcitu neceſſaria: Dum viperas venantur Itali, ex terræ cryptis eas ut proliciant, fiſtula ſibilum viperinum imitantur; & prope circulum in via media erectum, eas expectant, ad quem obſervatum, cæcæ enim non inepte creduntur, illidunt, inque gyrum illico convolvuntur; Sic venatores tempus lucrantur, eas ope forcipis prehendendi, & reponendi corbem in vimineam, oblongam, in fundo probe fœno conſitam, quæ, juſta quantitate viperarum incluſa, ſi fuerit ab exteris conducta, ſigillo munitur, & bajulo traditur, qui eam humeris in certum locum transferat. Allatam copiam ſufficientem pharmacopola accipit, & ad parandum juſculum vivam viperam forcipe longiore prehendit, caput cum collo duos pollices longo amputat, caudamque

que ſupra anum reſecat, & haſce partes mox in ignem projicit, cum ſeparatum etiam a trunco caput morſu nonnunquam fuerit lethiferum (*); hinc detrahit exuvias, & interaneis exemtis carnes cum ſpinis in fruſtula diſcindit. Quatuor horum fruſtulorum uncias, quod pondus viperas requirit majores quatuor, minores quinque, ſex, cum aquæ libra phialæ committit, veſica optime munitæ, ut unicum ſaltem idque minimum foramen pateat in medio, collocat in arenæ balneum gradu bullientis aquæ calens, digerit per duodecim horas, digeſtum percolat & calidum adhuc ſorbendum præbet ægro, matutino tempore, jejuno ventriculo. Continuatur uſus plures per hebdomades vel menſes, quin pro individui rationibus per annos.

(*) Fr. Redi l. c.

§. XI.

Tranſeo nunc ad indicanda commoda, certo promiſſa iis, qui juſculo utuntur viperino, nec ſumtibus deterriti, nec vitæ generis rigore, quem combinari volunt medici; atque horrore animalis ſpreto frequentiore, quam ſaniore, aliisque paſſim obviis neglectis, nunc veris ſcrupulis, nunc adparentibus. Hæc certe cura illa eſt, qua ſenio confectos, vel præ curarum laborumque mole ante tempus decrepitos juvenes reddidere medici (*a*). Hac viribus defi-

cientes, hac hæmorrhagiis vitali penu tantum non emunctos, refocillavere (*b*); Hac atrophia penitus emaciatos replevere (*c*); Hac labe hectica propemodum consumtos instauravere (*d*); Hac arte nulla consolidanda ulcera, hac maxime rebelles morbos sanavere (*e*); Arthriticorum sæpe fuit hæc cura solatium (*f*), hæc podagræ inveteratæ victrix (*g*); Hac omnis generis efflorescentiis atque exanthematibus squalentes ægri desquamati (*h*). Hac sola brevi tempore tussim pertinacissimam omnino sustulit, ac ulcerosa simul liberavit faciei herpete puellam Ill. de HAEN (*i*). Eadem Summus Vir restituit juvenculam, a retrogressa scabie vix toleranda tussi ac macie extrema laborantem (*k*), nec dubitandum, quin continuata, quæ orbi litterario communicabit, huc spectantia experimenta, tot sint futuræ pro effectu hujus jusculi egregio auctoritates.

(*a*) Th. BARTHOLINI de Luce Libr. II. Cap. X. p. 260. (*b*) El. CAMERARII Differt. Taur. Epist. p. 16. Tub. 1712. (*c*) Andr. LIBAV. l. c. (*d*) J. JUNKERI Consp. Ther. Gen. Tab. IV. p. 145. (*e*) MEADE l. c. (*f*) J. JUNKER. l. c. SEVERIN. l. c. (*g*) A. Lib. l. c. (*h*) Ibidem. Th. BARTHOL. Epist. Cent. I. p. 13 ss. & tota id antiquitas testatur. Fr. BOISSIER de Sauvages Nosologia Method. T. III. Pars II. Cent. X. Gen. XXVII. p. 458. Amstel. 1763. (*i*) Ant. de HAEN Rat. Med. Pars IX. Cap. VI. §. IV. p. 246. Vienn. Austr. 1764. (*k*) Ibid.

§. XII.

Experientiis effectus curæ viperinæ salutares comprobavimus (*a*), mox muniemus ratione. Determinandum ergo,

go, quid liceat concludere ex viperæ natura, natali loco, nutrimento, venenata vi, analyſi, quorum hoc fine theoriam dedimus in antecedentibus (*b*).

(*a*) §. XI. (*b*) §. I — V.

§. XIII.

Placuit equidem veteribus, analogias atque ſignaturas rerum nimium ſectatis, ob id potiſſimum ad reſtaurationem cutisque depurationem vipera, quod ipſam, verno tempore dejecto cortice repubeſcentem, hominibus adſumtam, ſimili modo, & ſenectutem, & cutis vitia deſquamaturam eſſe arbitrati fuerint (*a*). Sed, cum natura animalium oſſa cartilaginea habentium id ferat omnium (*b*), cur non a reliquis eadem expectarunt? Hæc, certe, ſola ſi ſufficeret ratio, non video, cur inſectorum evolutiones prætervideriṅt, cur æque quadrupedibus familiaria pilorum, volucribusque pennarum defluvia obliteraverint, cur alia neglexerint ſtatis temporibus in totum inſtaurata animantia? Cur enim, his ſuppoſitis, magis bezoardicus habetur cervus elaphus, quam capreolus? cur noſtra præ natrice ſalutaris vipera? Sane, ſi nec exuvias deponeret, perinde nobis medicata vipera maneret, nec, quod deponat, aut eligitur, aut rejicitur. Miſſa præjudicata ac obſoleta ſatis hac opinione ad aliam hypotheſin devolvimur. Viſa quip-

pe fuit Thomæ BARTHOLINO (*c*), ætatis ſuæ lumini, necdum incelebri, lucis de cætero intenſiori ſectatori, virtutis viperarum ſingularis vix cauſa prodi poſſe magis prægnans, quam inſita miſtura lucis, quæ viperæ cum homine communis, hanc aptiorem reddat defectui in homine ſupplendo. Sic belle quidem ac brevi ſimul manu obſcurus ille viperarum operandi modus illuſtraretur, ſed diſquirendum, annon ingenioſius, quam verius? Excidere quædam Viro Optimo probationes hypotheſeos antiquam ſuperſtitionem adeo olentes, ut pœne totius rei fidem his demoliatur. Sed ipſa res examinanda. Equidem, quid repugnet, non intelligo, quo minus concedatur, fieri poſſe, ut quoddam animal materie abundans, quam lucis, ſive ignis, electricamve nomines, in alimentum cedens alteri, communicet huic ſuas qualitates igneas? Hinc fere indoles cholerica carnivororum animalium (*d*) ac hominum diæta aromatica, phlogiſtica utentium. Nec vero hiſce viperæ natura ignea evicta, qua tamen actualem ignem minime intellexeris, ſed pabulum potius ignis, quod quaque nacta occaſione, facile incendatur. Vnicum ex argumentis a BARTHOLINO pro hypotheſi prolatis vix excitare audeo, deſumtum ab eximio ſplendore oculorum viperæ, quem igneum vocaverint (*e*). Quid valeat hoc argumentum ad confirmandam igneam naturam viperæ, judicio B. L. integrum relinquo. Sed potius fortaſſis huc retuleris phænomenon, quod ſaginatæ vi-

peris

peris gallinæ prodiderunt? Annon ex phlogisto principio facilime defluvium plumarum illud explicandum (*f*)? Quid, si de dio, sub quo spirat vipera (*g*), vel de agilitate animalis qualiscunque probatio depromeretur? Manet hactenus hypothesis, dum non constantioribus res stabilita fuerit experimentis. Sed, mavis forsitan ex glutine, quo subtilissimo & copioso gaudet vipera (*h*), rem enodare? Quid enim non in homine ex hoc deduxit Summus Physiologus HALLERVS (*i*)? Quin dudum alii Auctores (*k*) effectus viperæ ex glutinoso, sale volatili subacto, illustrare voluerunt. Differt omnino hujus quoque gluten ab eo, quod calidi sanguinis animalia exhibent. Sunt vero hypothetica, quæ huc proferri possunt, nec satis confidenter enuntianda. At, propiorem tamen forte viam monstrant ad verum eruendum, quum utraque sententia & combinari haud absurde possit.

(*a*) SCHROEDER Querc. Red. l. c. A. Lib. l. c. (*b*) C. LINN. Am. Ac. Vol. VI. Morf. Serp. (*c*) Th. BARTH. De Luce L. II. C. X. p. 260. Epist. Med. Cent. I. p. 133. ss. (*d*) Alb. v. HALL. El. Phys. T. II. Prim. Lin. p. 63. Gœtt. 1765. (*e*) Arnold. de Venen. Abensina l. 4. fen. 3. C. 21. (*f*) §. VIII. (*g*) §. XIV. (*h*) C. G. POERNER Sel. Mat. Med. p. 116. Lips. 1767. (*i*) Alb. v. HALL. Elem. Phys. T. VII Præf. (*k*) P. POTER. Opp. Chem. c. Annot. Fr. HOFFM. Cent. III. Cap. 81. Exercit. Ac. de Gelatinis. Præs. El. CAMERARIO. Resp. C. F. SCHEPFF. Tub. 1725.

§. XIV.

Quid, cui subsimus, cœlum, quid regio vernacula cum suo climate ad nostram valeant temperiem formandam,

 ob-

obſervatores clamant, non loquuntur. Hæc eſt neceſſitas, cui etiam minori, quam nos, latitudine parere debent bruta animalia, & ratione deſtituta & præſidiis, quibus urgentem cœli inclementiam arcerent. An inde mirum, ardentiori ſyderi ſubjectas calidioris pariter naturæ eſſe viperas. Sed, quum hæ maxime præ reliquis ad uſus medicatos expetantur (*a*), annon exinde colligendum, ab igne principem accedere virtuti viperarum ſymbolam (*b*)?

(*a*) Pharmac. Würtemb. l. c. (*b*) §. XIII.

§. XV.

Effectus alimenti, quo nutrimur, in corpus noſtrum negaturus, medicamentorum ſimul nullam faceret virtutem, & rerum omnium magiſtræ ſe opponeret. Nec alia in his brutorum eſt conditio. Vipera inſectis maxime nutritur, volatili principio turgentibus, aut, quibus hæc in cibum vergunt, avibus, aut ſaltem animantibus, ſubtile ſal volatile ejusmodi in animali mixtione jam recondentibus (*a*). Hoc ſal in ſe jam acre atque penetrans digeſtionis & aſſimilationis vi evehitur in vipera ad tantum ſubtilitatis gradum, ut itidem ſubtili gelatina & axungia ſubactum, & in naturam animalis verſum non poſſit non in ſingularis energiæ mixtum transponi. Non urgeo, quod chemico examini ſubjecta vipera largitur, copioſum ſal volatile (*b*), ſed illud volo potius principium ſalinum, quod mixtum continet cum

gela-

gelatinoſo, ſine putredinis vel ignis adminiculo jam præſens (*c*). Inde mirabilis natura ejus explicanda, qua integram per hyemem ex ſe nutritur, vix decima ſubſtantiæ ipſius parte perdita, ut videatur vipera hoc tempore reficiente potius analeptico vel cordiali nobiliſſimo, quam nutriente chylo ſatiari; non enim, velut urſus meles, hybernans putorium haurit folliculum (*d*), qualis eſt illi ſupra anum, ſed ſola reſorptione ſubtiliſſimi in vaſa nutrimenti & vitam ſibi conſervat & vires, idque tam ſingulari modo, ut vix percipienda ſit ſubſtantiæ reſpectu ponderis jactura, & ægre adeo exprimi poſſit calculo, quodnam particulæ quotidie conſumtæ pondus ſit, cum vix per totam hyemem decima parte levior evadat, cui certe explicando non ſomnus ſufficit, vel glutinoſum illud viſcido lentore ſuo & ſimul ſuperficie inuncta tranſpirationem cohibens (*e*). Simpliciſſime hoc contra intelligitur ex notione ſalis volatilis ſubtiliſſimi, cui ſimul unice ſepticam (*f*) illam pinguedinis viperinæ vim adſcribo, & idem porro ſal a nutrimento naturali derivandum eſſe, eo magis mihi perſuadeo, quo aptius utrumque ſe per circulum demonſtrat non reprehendendum, ut ſepſis probet ſubtiliſſimum illud ſal volatile, & ſalis volatilis copia ex alimentis naturalibus aſſimilata ſepſin illuſtret. Si porro curioſiſſimum experimentum Cl. REDI conſidero, quo is, coacta ad frequentem morſum vipera, vaginas dentium ejusdem adeo emunxit venenoſa ſanie, ut jam innoxie

feri-

feriret, eamque porro aliquod per tempus omni commeatu interclufit, ut, deleteria regreffa mordendi facultate, hos facculos, conftiterit, fubmaxillares a latice intumuiffe ipfa ex fubftantia viperæ regenerato; hoc, inquam, fi experimentum reputo, extra dubium effe cenfeo, venenum illud nocentiffimum vel ortum ducere ex fola transpofitione faluberrimæ fubftantiæ viperinæ in aliam proportionem, vel infitum principium volatile vi circuli & fecretionum magis evehi, meracius & acrius reddi, & fic in laticem animalis venenofum tranfire. Quamcumque jam ex his veneni genefin affumam, femper tamen fequitur, particulas ineffe viperæ in fua mixtione, nobiliores, volatiles, agiliffimas, quas aliter vix explicare poffem, quam ex affimilatione nutrimenti, quo fruuntur.

(*a*) §. III. (*b*) §. V. (*c*) §. XIII. (*d*) Linn. Syft. T. I. Mammalia, Feræ. (*e*) §. VI. (*f*) El. Camer. l. c.

§. XVI.

Excuffo fic fimul terrore panico, qui propter cibum viperam infamia notare poffet (*a*) ac tradito veneni ejus ortu (*b*) vix amplius metuo, ne vires animalis faluberrimæ iniquo virus viperini metu redditæ fufpectæ huic præjudicio fuccumbant. Nafcitur potius ex ipfa venenofa ifta qualitate viperæ pro eminentiori medicata ejus vi pronum argumentum (*c*), cui alia hic quædam fuperraddam: Sic haud

coacte

coacte apum huc exemplo tracto, enuntiare fine dubio licebit, præfidio virtutum viperæ adeffe venenata tela, velut hyblæis avibus aculei pro melle muniendo (*d*). Certe inerme prorfus animal, dum manuum, pedumque deftituitur auxilio, fi armis quoque his exueretur, mox extirpatum foret (*e*). Sed virulentia extantior quibusdam pro menfura fuit, qua energiam viperarum æftimarunt, ut afpides his fubftituerint, quod virus peftilentius contineant, antidotum validiorem ibi fupponentes, ubi præfentius effet toxicum, cum vivere non poffe venenata animalia crediderint, nifi veneni fecum remedium haberent (*f*), addita probatione, quod ictu fuo fcorpius intereat (*g*). His equidem omnino cum adftipulari nequeam, infitias haud tamen ibo, quam fint notabilis effectus in earundem morfu fal (*h*), axungia (*i*), vel dicta methodo ex iis præparata jufcula (*k*), ut his præfentior antidotus, per plurimorum experientiam, non habeatur hactenus. Retuleris & huc, quod non vividiores faltem (*l*) in regionibus auftralibus reperiantur viperæ, fed, a calore folis etiam augeri venenatam vim, jam dudum obfervaverint Autores (*m*), ut certe impari haud paffu hic vita & mors ambulent.

(*a*) Animalium, §. III. recenfitorum, in cibum viperis vergentium, plurima pro venenati habentur. (*b*) §. XV. (*c*) ibid.

(*d*) Venenum apum per vulnus fanguini communicatum diros etiam effectus producit: Alb. v. Hall. El. Phyf. T. II. L. V.

D Sect.

Sect. II. (e) C. Linn. Syst. Nat. T. I. p. 194. (f) Andr. Libav. l. c. (g) Ibid. Quod etiam de crotalophoro enarrant Act. Acad. Reg. Sc. Suec. Vol. XIV. Ann. 1753. (h) §. VI. (i) Ibid. (k) Lindern Commerc. Nor. p. 84. 1735. (l) §. II. (m) Eph. N. C. Dec. II. Ann. IV. Obs. 121. p. 229.

§. XVII.

Partes, organicum constituentes corpus, perspiciuntur ex Anatome, sed, quibus hæ conflantur, elementa ex Chemica intelliguntur. Vt itaque & vires viperarum, & operandi modus dispalescant; non fabrica, mox destruenda præparationis manducationis & digestionis vi, sed, post abolitam structuram superstes partium miscela ac proportio consideranda venit. Posterior proinde potius doctrina consulenda, &, quid sub æquo moderamine de animali nostro ignis prodat, reputandum. Quare ex ante dictis (*) hæc jam repeto, adnotans sal volatile & qualitate & quantitate in vipera eminentissimum. Præterquam enim, quod copiosum satis prodeat sub destillatione, tam concentrata quoque vi habetur, ut Salis C. C. unciam alexipharmaca virtute non æquet, superet unica hujus drachma; ne indicem huc ex Autoribus transferam insignium, quos viderint a sale hoc, effectuum, volatilis ex salis generali indole nunquam explicandorum. Prospicio hic dubium, quod forte contra hæc movebitur. Negabitur conclusionis firmitas a copia & subtilitate salis

vola-

volatilis, quod igne fit productum, ad viperæ virtutes. Sed id non volo hac paragrapho. Concludo potius ex copia & efficacia salis volatilis chemici ad multitudinem & præstantiam partium in mixtione viperæ præsentium, quibus deficientibus nasci non potuisset igne sal copiosissimum ac præstantissimum. Sufficit ergo, ex obtenta per destillationem salis volatilis, subtilissimi, præstantissimi copia, legitime conclusisse ad præsentiam copiosissimorum principiorum, quæ requiruntur ad producendam nobilissimi & penetrantissimi salis volatilis copiam; ex his autem rite deduxisse præstantiam summamque efficaciam viperæ.

(*) §. V.

§. XVIII.

Et hæc quidem sunt, quæ volui de curis viperinis, quarum ut indicetur præstantissima, hujusque simul vis ac energia singularis B. L. convincentibus probetur argumentis, omnem dedi operam. Sin minus instituto faverit successus, non erit tamen eo nihil præstitum, quod in memoriam hac Dissertatione curam revocaverim, antiquitati nimium elatam, ætati contra mediæ & infra merita depressam, at nostro ævo, summorum medicorum præsidiis suffultam, denuo caput erigentem.

TANTVM.

